

ΠΙΣΤΟΙ ΑΧΡΙ ΘΑΝΑΤΟΥ

ΟΙ ΘΑΝΑΤΩΘΕΝΤΕΣ ΚΑΙ ΒΑΣΑΝΙΣΘΕΝΤΕΣ ΕΘΝΟΪΕΡΟΜΑΡΤΥΡΕΣ ΚΛΗΡΙΚΟΙ ΚΑΙ ΜΑΡΤΥΡΕΣ ΛΑΪΚΟΙ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΜΑΡΩΝΕΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΚΑΤΟΧΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ 1941-1944

Όταν τον Απρίλιο του 1941 οι ναζιστές Γερμανοί πάτησαν το πόδι τους στην Ελλάδα, παρεχώρησαν την διοίκηση της Δυτικής Θράκης στους εθνικιστές Βουλγάρους, οι οποίοι εξαπέλυσαν και πάλι σφοδρό φονικό διωγμό εναντίον των λαϊκών πατριωτών και κυρίως των ορθοδόξων Ελλήνων κληρικών, επειδή δεν ασπάζονταν τον βουλγαρισμό και δεν προσχωρούσαν στην μέχρι τότε σχισματική-εθνικιστική (εθνοφυλετική) αντικανονική Εκκλησία της Βουλγαρίας.

Τα πρώτα θύματα αυτής της γενναίας εκκλησιαστικής και εθνικής αντιστάσεως ήταν οι τέσσερις εθνοϊερομάρτυρες κληρικοί της Μητροπόλεως Μαρωνείας, οι οποίοι ήταν: 1) Ο Ιερέυς Θεόδωρος Παπαδόπουλος, 2) ο Ιερέυς Δημήτριος Καβάζης, 3) ο Ιερέυς Βαγιάννης Εμμανουηλίδης και 4) ο Ιερέυς Γεώργιος Βουλγαράκης. Προς τιμήν και εις μνήμην των τεσσάρων εθνοϊερομαρτύρων κληρικών μας θα παραθέσουμε σύντομα τον βίο και τον φρικτό μαρτυρικό θάνατο του καθενός.

Ο αείμνηστος Ιερέυς Θεόδωρος Παπαδόπουλος εγεννήθη στην κωμόπολη Μοσχονία Κεσσάνης της Ανατολικής Θράκης το έτος 1880. Στη συνέχεια, κατά το έτος 1910, μετέβη στην Κωνσταντινούπολη, όπου χειροτονήθηκε διάκονος και ιερέυς. Επέστρεψε έπειτα στη γενέτειρά του και διορίσθηκε εφημέριος. Το 1922 με την μικρασιατική καταστροφή και την αναγκαστική ανταλλαγή των πληθυσμών ο πατήρ Θεόδωρος ήλθε στη Δυτική Θράκη και αρχικά εγκαταστάθηκε στο χωριό Μεσσούνη του Ν. Ροδόπης. Όταν έπειτα ιδρύθηκε ο συνοικισμός του Νέου Καβακλή (1926-1927) μετεγκατεστάθη μαζί με την υπόλοιπη οικογένειά του στην Αίγειρο, όπου ο Μητροπολίτης Μαρωνείας Άνθιμος Σαρρίδης τον διόρισε τακτικό εφημέριο.

Κατά το έτος 1941 η επαρχία Ροδόπης, όπως και ολόκληρη η Δυτική Θράκη, βρέθηκε υπό βουλγαρική κατοχή και άρχισε σφοδρότατος ανθελληνικός διωγμός εναντίον των Ελλήνων κατοίκων της περιοχής και ιδιαίτερα των ορθοδόξων κληρικών, από τους οποίους ο πρώτος που δολοφονήθηκε, όπως αναφέρει στην επίσημη έκθεσή του ο τότε Μητροπολίτης Μαρωνείας και Θάσου Βασίλειος (1941-1952), ήταν ο ιερέυς Θεόδωρος Παπαδόπουλος.

Στις 20 Απριλίου του 1941 οι Βούλγαροι στρατιώτες μετέβησαν στην οικία του ιερέως Θεοδώρου, όπου ήταν κλινήρης λόγω ασθενείας και με το πρόσχημα της παράνομης οπλοκατοχής τον κακοποίησαν με απίστευτη βαρβαρότητα και ερεύνησαν την οικία του, χωρίς όμως να ανακαλύψουν τίποτα. Η βαρβαρότητα όμως των Βουλγάρων δεν σταμάτησε εκεί. Για δεύτερη φορά στις 12 Ιουνίου 1941 εισέβαλαν στην οικία του και τον κακοποίησαν βάνουσα, με αποτέλεσμα να πεθάνει ολίγες ημέρες αργότερα, στις 22 Ιουνίου 1941 και σε ηλικία 64 ετών. Ο ιερέυς Θεόδωρος ετάφη στον προαύλιο χώρο του Ιερού Ναού Αγίου Αθανασίου Αιγείρου, όπου μέχρι και σήμερα ευρίσκεται ο τάφος του.

Ο δεύτερος εθνοϊερομάρτυς κληρικός της Μητροπόλεως Μαρωνείας ήταν ο ιερέυς Δημήτριος Καβάζης, ο οποίος γεννήθηκε στην Κεσσάνη της Ανατολικής Θράκης το έτος 1890. Μετά την μικρασιατική καταστροφή και την αναγκαστική ανταλλαγή των πληθυσμών (1923) ο ιερέυς Δημήτριος εγκαταστάθηκε στο χωριό Κρωβύλη του Ν. Ροδόπης, όπου νυμφεύθηκε την πρεσβυτέρα του Αικατερίνη και απέκτησε δύο θυγατέρες και δύο αγόρια. Το 1931 χειροτονήθηκε ιερέυς από τον τότε Μητροπολίτη Μαρωνείας Άνθιμο και τοποθετήθηκε ως τακτικός εφημέριος του χωριού Κρωβύλη.

Όταν τον Απρίλιο του 1941 οι Βούλγαροι υπερεθνικιστές πάτησαν το πόδι τους στο Ν. Ροδόπης, πήραν τα κλειδιά της Εκκλησίας από τον π. Δημήτριο και του απαγόρευσαν να λειτουργεί στην ενορία του. Στη συνέχεια του επέτρεψαν να λειτουργεί περιοδικά στην Κρωβύλη, στην Μαρώνεια και στην Αετοκορυφή.

Σκοπός των Βουλγάρων Κομιτατζήδων ήταν να δείξουν στον ιερέα Δημήτριο, ότι αυτοί ήταν οι κυρίαρχοι της περιοχής, προκειμένου να τον πείσουν να λάβει την βουλγαρική υπηκοότητα και να προσχωρήσει στην αντικανονική και σχισματική-βουλγαροεξαρχική Εκκλησία. Επειδή όμως ο π. Δημήτριος αρνούσαντάς τους κάθε δελεαστική πρότασή τους, οι Βούλγαροι άλλαξαν τακτική και τον κατηγορήσαν ότι δήθεν έκρυβε όπλα και διάβαζε ελληνικές εφημερίδες. Με αυτές τις κατηγορίες τον συνέλαβαν και τον κακοποίησαν. Έφθασαν μέχρι του σημείου να τον ποδοπατούν στο στήθος και να τον "πεταλώσουν" (φρικτό βασανιστήριο στα πέλματα των ποδιών).

Στις 20 Απριλίου του 1944, κατά την ώρα του Εσπερινού, οι Βούλγαροι Κομιτατζήδες τον εξέβαλαν βιαίως από την Εκκλησία και αφού τον οδήγησαν στη θέση Τσακάλ Μπαϊρ Ισμαύρου, τον έριξαν μέσα σε ένα λάκο και τον λιθοβόλησαν. Ο π. Δημήτριος κοιμήθη λίγες ημέρες αργότερα, στις 29 Απριλίου του 1944. Ο τάφος του ευρίσκεται στο προαύλιο του Ιερού Ναού της Κρωβύλης.

Ο ιερέυς Βαγιάννης Εμμανουηλίδης, τρίτος εθνοϊερομάρτυρας της Μητροπόλεως Μαρωνείας, εγεννήθη στο χωριό Γραβούνα Κεσσάνης της Ανατολικής Θράκης το έτος 1872. Άσκησε τα ιερατικά του καθήκοντα επί 42 συναπτά έτη. Επί 20 έτη υπήρξε εφημέριος σε διάφορες ενορίες της Ανατολικής Θράκης και για τα επόμενα 22 έτη στον Ιερό Ναό Αγίου Γεωργίου του χωριού της Συκορράχης του Νομού Ροδόπης.

Καθ' όλη τη διάρκεια της βουλγαρικής κατοχής (1941-1944) πολλές φορές εκδιώχθηκε από τους εθνικιστές Βουλγάρους Κομιτατζήδες και του απηγορεύθη να τελεί τα ιερατικά του καθήκοντα, ενώ πολλές φορές συνελήφθη και εβασανίσθη, επειδή παρά το προχωρημένο της ηλικίας του, επέμενε σθεναρώς και να επιτελεί τα λειτουργικά του καθήκοντα.

Το 1943 οι Βούλγαροι συνέλαβαν τα παιδιά του ιερέως Βαγιάννη με σκοπό να τον εκφοβίσουν και να τον εκβιάσουν. Επειδή όμως το εκκλησιαστικό και εθνικό του φρόνημα παρέμενε ακμαίο, οι Βούλγαροι τον συνέλαβαν, τον κακοποίησαν και τον άφησαν αναισθητο. Ο ιερέυς Βαγιάννης Εμμανουηλίδης τελικώς απεβίωσε στις 25 Ιουνίου 1944. Ετάφη αρχικώς στο κοιμητήριο της Συκορράχης και μετά την αποχώρηση των Βουλγάρων από την Δυτική Θράκη τα οστά του μετενταφιάσθηκαν στον προαύλιο χώρο του Ιερού Ναού Αγίου Γεωργίου, όπου μέχρι και σήμερα ευρίσκεται ο τάφος του.

Ο τέταρτος εθνομάρτυρας κληρικός της Μητροπόλεως Μαρωνείας είναι ο ιερέυς Γεώργιος Βουλγαράκης, ο οποίος εγεννήθη στο χωριό Μάλγαρα της Ανατολικής Θράκης. Έλαβε μέρος στην μικρασιατική εκστρατεία, παρασημοφορήθηκε «επ' ανδραγαθία» και

προήχθη στο βαθμό του Λοχία. Παράλληλα διετέλεσε και έφεδρος αξιωματικός σε διάφορα στρατιωτικά αποσπάσματα καταδιώξεως των Βουλγάρων Κομιτατζήδων. Μετά την μικρασιατική καταστροφή και την αναγκαστική ανταλλαγή των πληθυσμών εγκαταστάθηκε στο χωριό της Νέας Ανδριανής του Ν. Ροδόπης. Εκεί αρχικώς ησχολήθη με την γεωργία, ενώ στον ελεύθερό του χρόνο μελετούσε την Αγία Γραφή και τους βίους των Αγίων της Εκκλησίας. Λέγεται ότι ε γνώριζε και εκφωνούσε από στήθους όλα τα Ευαγγέλια και έψαλε με απαλή και γλυκύτατη φωνή. Το έτος 1936 με εντολή της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδας ιδρύθη στην Κομοτηνή ένα κατώτερο εκκλησιαστικό φροντιστήριο για τους ιερείς, στο οποίο εφοίτησε επί τριετία.

Ο πατήρ Γεώργιος το 1939 εχειροτονήθη διάκονος και το 1940 πρεσβύτερος, οπότε και διορίσθηκε τακτικός εφημέριος του Ιερού Ναού Παμμεγίστων Ταξιαρχών του χωριού Νέας Ανδριανής. Όταν το 1941 η περιοχή της Ανατολικής Μακεδονίας και Δυτικής Θράκης πέρασε στην στρατιωτική διοίκηση των Βουλγάρων Κομιτατζήδων, ο αείμνηστος Μητροπολίτης Μαρωνείας και Θάσου Βασίλειος (1941-1952) πρότεινε στον ιερέα Γεώργιο να εγκατασταθεί στο διπλανό χωριό του Νέου Σιδηροχωρίου για μεγαλύτερη ασφάλεια του ιδίου και της οικογενείας του. Ακόμη του πρότεινε να τον ακολουθήσει και στη Χαλκίδα, όπου μετέβη απομακρυνθείς υπό τον Βουλγαρικών κατοχικών αρχών. Εκείνος όμως ηρνήθη τις παραπάνω προτάσεις του Αρχιερέως.

Ο ιερεύς Γεώργιος έγινε από την πρώτη στιγμή στόχος της εθνικιστικής βαρβαρότητος των Βουλγάρων Κομιτατζήδων. Αρχικώς κατηγορήθηκε για δήθεν παράνομη κατοχή και απόκρυψη πολεμικού υλικού (όπλων, σφαιρών κ.ά.). Τότε εκλήθη στο κοινοτικό κατάστημα του Νέου Σιδηροχωρίου, όπου οι Βούλγαροι στρατιώτες τον χλεύασαν, τον εκτύπησαν και αφού εγέμισαν το σώμα του με μώλωπες, τον άφησαν ελεύθερο.

Αργότερα τον μετέφεραν στο χωριό του Κοσμίου για μεγαλύτερα βασανιστήρια εξαιτίας των οποίων παρέμεινε κλινήρης για δύο μήνες. Οι Βούλγαροι τον πίεζαν επίσης να εκμάθει την βουλγαρική γλώσσα και να τελεί βουλγαριστί την Θεία Λειτουργία. Εκείνος όμως ηρνήτο κατηγορηματικά. Τότε οι Βούλγαροι τον έκριναν «άξιο θανάτου» και αφού τον συνέλαβαν, τον ξυλοκόπησαν και τον εγκατέλειψαν ημιθανή. Τελικώς, ο Πρεσβύτερος Γεώργιος Βουλγαράκης απεβίωσε στις 13 Νοεμβρίου του 1944 και ετάφη όπισθεν του Ιερού Βήματος του Ιερού Ναού Αγίου Θεοδώρου Ν. Σιδηροχωρίου (πλησίον του παλαιού Ναού).

Η γενομένη τιμή της Εκκλησίας και της Πολιτείας προς τους ως άνω τέσσερις εθνοϊερομάρτυρες έχει την αρχή της στην εκλογή και άφιξη στην Κομοτηνή του μεγάλου Μητροπολίτου Μαρωνείας Τιμοθέου Ματθαιάκη (1954-1974), ο οποίος απεφάσισε και ανήγειρε μνημείο τιμής και μνημοσύνης υπέρ των τεσσάρων κληρικών της Μητροπόλεως Μαρωνείας. Το εν λόγω μνημείο παραδόθηκε στην Ιερά Μητρόπολη τον Νοέμβριο του 1965 και τοποθετήθηκε με την σύμφωνη γνώμη και απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου στην πλατεία του Αυτοκράτορος Θεοδοσίου, έναντι του Μητροπολιτικού Μεγάρου. Τα αποκαλυπτήρια έγιναν στις 24 Μαρτίου του 1966. Κατά το έτος 1971, ύστερα από την απαίτηση της αρχαιολογικής υπηρεσίας βυζαντινών αρχαιοτήτων, μετεφέρθη το μνημείο όπισθεν του Ιερού Βήματος του Ναού της Του Θεού Σοφίας Κομοτηνής, όπου ευρίσκεται μέχρι και σήμερα.

Εκτός όμως των τεσσάρων εθνοϊερομαρτύρων κληρικών της Μητροπόλεως Μαρωνείας, εβασανίσθηκαν, κακοποιήθησαν και εκτοπίσθησαν από τις εστίες τους και πολλοί άλλοι

ιερείς, ενώ μεγάλος είναι και ο αριθμός των δολοφονηθέντων λαϊκών συμπατριωτών μας στο Ν. Ροδόπης.

Τα ονόματα των κακοποιηθέντων και βασανισθέντων κληρικών της Μητροπόλεως Μαρωνείας είναι τα παρακάτω: Νικόλαος Ζήσης, εφημέριος Μέσης, ο οποίος αφού εβασανίστηκε από τους Βουλγάρους Κομιτατζήδες, απήχθη και μετεφέρθη βιαίως στη Βουλγαρία, όπου έμεινε αιχμάλωτος για δύο έτη και επέστρεψε όταν πια είχε τελειώσει ο πόλεμος. Οι υπόλοιποι ιερείς ήταν οι: Νικόλαος Θεοδωρίδης, εφημέριος Γρατινής, Λάμπρος Θεολογίδης, εφημέριος Κοσμίου, Ζαφείριος Καραγκιοζάκης, εφημέριος Παραδημής, Κωνσταντίνος Λαφτσής, εφημέριος Καλλίστης, Δημήτριος Μάρρος, εφημέριος Μεσσούνης, Μηνάς Μηνόπουλος, εφημέριος Καλλιθέας, Αθανάσιος Παπακωνσταντίνου, εφημέριος Μητροπολιτικού Ναού Κομοτηνής, Βασίλειος Παρασχάκης, εφημέριος Κοσμίου, Γαβριήλ Φαρασόπουλος, εφημέριος Ασκητών, Βασίλειος Χατζηπαρασκευάς, εφημέριος Μαρωνείας και Παύλος Χρηστίδης, εφημέριος Ξυλαγανής. Οι ιερείς, οι οποίοι εκακοποιήθηκαν και εν συνεχεία εκτοπίστησαν από την Μητρόπολη Μαρωνείας ήταν οι: Νικόλαος Βεζυρόπουλος, εφημέριος Κομοτηνής, Κωνσταντίνος Λυκούδης, εφημέριος Πρωτάτου, Ιωαννίκιος Μακαριώτης, εφημέριος Σαπών, Δημήτριος Παπανικολάου, εφημέριος Κομοτηνής, Κυριάκος Χατζηδήμου, εφημέριος Αράτου και ο Ιεροδιάκονος Κομοτηνής Κυριάκος Χατζηδήμου.

Οι κάτοικοι του χωριού των Ασκητών, οι οποίοι εμαρτύρησαν στα χέρια των εθνικιστών Βουλγάρων ήταν οι: Βασίλειος Σεβδυνίδης, Φώτιος Κεσκερίδης, Βασίλειος Μπακαλίδης, Πρ. Μακρίδης και ο μουσουλμάνος Ιμάμης Τερμικόγλου Χουσεΐν.

Η φρικτότερη όμως σφαγή έλαβε χώρα την 9^η Απριλίου 1944 στην κοινότητα Ξυλαγανής, όπου Βούλγαροι στρατιώτες υπό την καθοδήγηση του σχισματικού βουλγαροεξαρχικού αρχιερατικού επιτρόπου-πρωτοπρεσβυτέρου Μαξίμου και του διακόνου Ιβάνωφ, αφού ανακάλυψαν την τοποθεσία, όπου είχαν καταφύγει για να σωθούν 30 κάτοικοι της Ξυλαγανής, οι οποίοι ήταν μέλη της απελευθερωτικής ενόπλου οργανώσεως κατά των Βουλγάρων, τους σφαγίασαν με τις "ευλογίες" των δύο παραπάνω Βουλγάρων κληρικών.

Τα ονόματα των σφαγιασθέντων, μεταξύ των οποίων και πολλοί συγγενείς του γράφοντος, είναι τα εξής: Κιμουρτζίδης Δημήτριος, Σκουταρίδης Αθανάσιος, Σγουράς Πέτρος, Γουδαλάκης Ιωάννης, Ζαραβάκης Δήμος, Γιαμούκης Θεοδόσιος, Σκουταρίδης Νικόλαος, Καράκης Γεώργιος, Μήλιος Γαβριήλ, Καραγιαννάκης Δημήτριος, Γιαμούκης Μιχαήλ, Βουτσάς Παναγιώτης, Παπαδόπουλος Δημήτριος, Βασιλειάδης Ευστάθιος, Καλλιγιάς Πασχάλης, Κωστόπουλος Νικόλαος, Τσομπανόπουλος Παναγιώτης, Δουδουλακάκης Αντώνιος, Μιντίδης Δημήτριος, Τσατλάκης Δημήτριος, Τσατλάκης Κων/νος, Χαμαλίδης Πέτρος, Χαμαλίδης Λάζαρος, Πυριλίδης Μιχαήλ, Ατσκακανίδης Αθανάσιος, Ζεματόπουλος Στέργιος, Μήλιος Αλέξανδρος, Δακτζίδης Ηλίας και Παπαγιαννίδης Παναγιώτης.

Το 1947 τα σώματα 27 από τους 30 σφαγιασθέντες ετάφησαν σε δενδρόφυτο λόφο λίγο πριν την είσοδο στο χωριό της Ξυλαγανής, όπου λίγο πιο κάτω κατασκευάστηκε το 1997 νέο μαρμάρινο μνημείο τιμής, στο οποίο αναγράφονται τα ονόματά τους. Τα λείψανα όμως των Κιμουρτζίδη Δημητρίου, Σκουταρίδη Αθανασίου και Ζαραβάτη Δήμου δεν έχουν βρεθεί, δυστυχώς, μέχρι και σήμερα. Αιώνια και άληστος η μνήμη αυτών.

Ευχαριστούμε από της θέσεως αυτής τον τέως Γενικό Αρχιερατικό Επίτροπο της Μητροπόλεως Μαρωνείας, Πρωτοπρεσβύτερο π. Σταύρο Σπορική για τα στοιχεία και τις

πληροφορίες, που μας παρέσχε εκ του αρχείου της Ιεράς Μητροπόλεως για την συγγραφή του παρόντος άρθρου.

Υ.Γ.: Αφιερύται βαθυσεβάστως και πάνυ ευλαβώς στην Ιερά Μνήμη του Μεγάλου εν Ιεράρχαις αοιδίμου Μητροπολίτου Μαρωνείας Τιμοθέου Ματθαιάκη (1954-1974), ο οποίος συνέταξε επί τη βάσει κειμένων που του προσέφεραν οι κατά σάρκα συγγενείς των τεσσάρων εθνοϊερομαρτύρων κληρικών το μαρτύριο αυτών «εις μνήμην αιώνιον» και τους κατέγραψε εσαεί στις αθάνατες και αιώνιες δέλτους της Μητροπόλεως Μαρωνείας.